

Hoe je jeugd **WEERBAAR** maakt

Klingerberg is een 'impulswijk' in Blerick-Venlo. Basisschool De Klingerberg telt 26 verschillende nationaliteiten en is de 'microkosmos' van een samenleving die mensen die in een andere postcode wonen nauwelijks kennen. Vandaag een verhaal over nut en noodzaak van weerbaarheidstrainingen voor kinderen.

door **Johan van de Beek**

Na de zelfmoord van de 20-jarige Tim Ribberink, vorige maand, zei een rouwbegeleider van de ouders van Tim tijdens een persconferentie onder andere dit: „Ik stel voor om te overwegen om weerbaarheidstraining (...) onderdeel te laten zijn van het sportonderwijs of kleuter-, basis- en voortgezet onderwijs. Dit moet door professionele mensen begeleid worden. Weerbaarheidstraining kan meerdere doelen dienen, waaronder het weerbaarder maken van kinderen en het sneller opsporen van mogelijke slachtoffers (...) Ik stel tot slot voor om pesten hoger te plaatsen op de aandachtsagenda van scholen, van artsopleidingen, sportleiders, werkgevers en in de ouderenzorg. Pesten komt overal voor. Het zou van grote betekenis zijn als het nieuwe kabinet ook in dezen van zich zal laten horen. Pesten is een post waarop niet bezuinigd mag worden.”

De vraag of er niet veel meer aandacht zou moeten zijn voor weerbaarheidstrainingen, te beginnen op basisscholen, is voor de dood van Ribberink al vaker gesteld. Weerbaarheidstrainingen zoals Marietje Kessels Project, Rots & Water, Apenrotstraining, Kanjertraining en Axenroos (of combinaties daarvan) worden toegepast in het onderwijs, niet alleen om een vuist te maken tegen pesten, maar ook om kinderen te leren hoe ze om moeten gaan met verschillende vormen van geweld en grensoverschrijdend gedrag. In sommige zogeheten kracht- en impuls wijken met kinderen uit verschillende culturen, worden trainingen als bijvoorbeeld Rots & Water door scholen preventief gegeven. De effecten? Als je met trainers en leerkrachten spreekt is er een afname van pesten, vandalisme, ruzie en hebben kinderen meer zelfdiscipline en respect. Het is, zegt onderwijzer Jos Verkoefen van basisschool De Klingerberg, het verschil tussen de jongen die op straat 'dag meester Jos' zegt en een jongen die ter begroeting zijn middelvinger opsteekt.

De Klingerberg, genoemd naar de gelijknamige impulswijk waar de school in ligt, is de enige basisschool in Venlo die nu nog subsidie van de gemeente ontvangt voor trainingen. Die worden gegeven door Jos Kleijnen (Marietje Kessels, Rots & Water en trainingen op maat) in samenwerking met leerkrachten. Tot voor kort werden trainingen gegeven op zes scholen maar bezuinigingen hebben daar nu een einde aan gemaakt. Elders in Limburg spelen vergelijkbare ontwikkelingen hoewel harde cijfers ontbreken, omdat er nauwelijks registratie plaatsvindt. De GGD's in Noord- en Midden-Limburg en in Zuid-Limburg hebben vooral een adviserende taak. Zij verwijzen door als een school zich meldt met een probleem, bijvoorbeeld een klas met een uit de hand gelopen pestprobleem.

Marijke van Meel, directeur Delta-Huis in Maastricht (trainingen Axenroos), merkt ook een verschuiving. „De tijden dat er aandacht en geld was voor preventieve trainin-

Beeld van een weerbaarheidstraining

op basisschool De Klingerberg in Venlo.

foto Stefan Koopmans

gen ligt achter ons, denk ik. Als je nu wordt gevraagd, is er vaak al sprake van een probleem op een school dat onbeheersbaar is geworden. De leerkrachten staan machteloos en dan, eigenlijk als het al te laat is, wordt een professional ingevlogen die de brand moet blussen.” Dat beeld herkent Bertha Verschueren, in Midden- en Noord-Limburg bekende weerbaarheidscoach ook. „Ik heb wel eens mijn twijfels bij keuzes die worden gemaakt. Als je geen geld hebt voor trainingen maar wel 20.000 euro kunt vrijmaken voor nieuwe meubels in de directiekamer, dan maak je inderdaad keuzes. De verkeerde. Ik heb niet te klagen over werk, integendeel. Maar ik zeg wel eens op een school wat gek eigenlijk dat je me elk jaar weer opnieuw inhuurt om weerbaarheid te geven. Zouden de leerkrachten zich die kennis eigenlijk al niet moeten hebben eigen gemaakt?” Dat is, in een notendop, een deel van het probleem. Verschueren heeft het over bekijken van kennis. En over passie. Niet zozeer de gekozen methodiek maar de trainer zelf is doorslaggevend, volgens haar. „Ik zeg wel eens dat ik in de lerarenkamer kan zien wat je in de klas aan zult treffen. Onderwijzers die zeggen dat ze niet verantwoordelijk zijn voor de opvoe-

ding omdat de ouders dat zijn, leven niet in deze tijd. Onderwijs is meer dan kennisoverdracht.” Dat zegt ook Freerk Ykema, de bedenker van Rots & Water. „Traditioneel onderwijs is zeker niet voldoende. De kerntaken lezen en rekenen bereiden onze kinderen niet voor op het voortgezet onderwijs en de maatschappij in het algemeen. We leven in een veranderende, multiculturele samenleving die van de mensen flexibiliteit, sociale vaardigheden, emotionele intelligentie, zelfkennis, zelfmanagement, mentale kracht en innerlijke kracht vraagt. Gelukkig gaan steeds meer scholen dat inzien.” Rots & Water is een van oorsprong

Nederlandse weerbaarheidstraining die inmiddels in veel landen wordt toegepast (Australië, Nieuw-Zeeland, Indonesië, Taiwan, Singapore, VS en een introductie in China in februari) en lichamelijke en geestelijke training combineert. Over de effectiviteit ervan - soms wordt het gegeven dat het niet wetenschappelijk is vastgesteld dat het werkt, gebruikt als argument om trainingen te stoppen - zegt Ykema: „Er zijn talloze onderzoeken geweest en ook nu zijn een aantal onderzoeken gedaan. Evidence based is echter iets anders dan 'effectief' bewezen. Dat betekent dat wordt gezocht naar de hoogste graad van wetenschappelijkheid. Zo'n, erg kostbaar, onder-

zoek is nu gaande met medewerking van het Trimbos Instituut op tien vmbo-scholen. Alleen de jongens en alleen focus op sociale competentieontwikkeling in relatie tot seksueel geweld en seksualiteit. Een erg beperkte doelstelling dus maar dat is inherent aan wetenschappelijk onderzoek. Meer waarde hecht ik zelf aan de verslagen, implementaties en onderzoeken zoals die staan verwoord in *Bringing it Together*, een joint venture tussen ons instituut en de Universiteit van Newcastle in Australië. Daar is op dit moment ook onderzoek naar het effect van Rots & Water op de gemeenschap aan de hand van vier scholen in achterstandsdistricten

met onder andere Aboriginals. Daar blijkt dat Rots & Water in staat is de kinderen belangrijke vaardigheden aan te leren en de leerkrachten en ouders samen te laten werken. Dat was ongekend op die plek. Robert Joosten, directeur van openbare basisschool De Vossener in Venlo, is namens diverse scholen in Venlo in gesprek met de gemeente om te kijken of de inmiddels stopgezette trainingen niet weer kunnen worden hervat. Hij schreef begin dit jaar een projectplan over de noodzaak van trainingen en de nog grotere noodzaak om de vaardigheden van leerkrachten op dit gebied te vergroten. Vooral in wijken als Vossener en het aanpalende Klin-

gerberg is men er op de scholen van doordrongen dat de opvatting 'de school onderwijst en de ouders voeden op' niet alleen volstrekt achterhaald maar in zekere zin ook gevaarlijk is. Je maakt, als je niets of te weinig doet, tijdbommetjes van kinderen. De werkelijkheid waarmee scholen als De Vossener en Klingerberg en hun vele 'lotgenoten' in de rest van de provincie en het land te maken hebben, is er een waarin kinderen tussen wal en schip dreigen te raken door allerlei zaken die vroeger nauwelijks voorkwamen: ouders die niet thuis zijn als de kinderen thuiskomen (de sleutelkinderproblematiek), eenoudergezinnen, drugs en criminaliteit in de wijk, cultureel bepaalde opvattingen die botsen met gangbare opvattingen, machostraatcultuur etc. Kinderen kunnen vermorzeld worden als de school hen niet kan helpen. Joosten gelooft hartstochtelijk in een integrale aanpak waarbij kinderen, leerkrachten, trainers en ouders samen trainen en dat in een doorgaande lijn. „Kinderen en ouders leren zo van elkaar en daar kan de wijk alleen maar van profiteren. Je verbetert de wijk als het ware vanuit de kinderen en de generaties die erna komen.”

Bertha Verschueren: „Wat je moet proberen te voorkomen is wat ik wel eens meemaak als ik trainingen geef en de leerkrachten kijken er naar en zeggen dan iets in de trant van: hé, ik heb zoiets jaren geleden ook eens gedaan. Ik geloof dat ik er nog een boekje van heb liggen.” Op de Klingerberg is Jos Verkoefen een voorbeeld van een leerkracht die zijn taak niet ziet ophouden aan de rand van de speelplaats of binnen de uren die hij voor de klas staat. Hij gelooft ook in de kracht van 'onderop' naar boven. Een paar weken geleden, op de nieuwe speelplaats van De Klingerberg (de school heeft het eerste open Zone-Parc van Limburg) wees hij naar een groep jongens die uitgelaten bezig waren met een spel. Hij tikte de namen een voor een af, met de culturele achtergronden en de enorme problemen die bij sommigen van hen thuis speelden erbij. Een minder blijmoedige en optimistische man zou er misschien de ogen voor sluiten. Hij haalde een brief tevoorschijn. Kijk, dit geef ik aan elk kind dat de school verlaat om naar het voortgezet onderwijs te gaan. Het is, zou je kunnen zeggen, zijn motto en overtuiging in een paar zinnen:

Kinderen zijn geen A B C of D-tjes/Kinderen zijn geen cito-uitslag/Kinderen zijn geen rapport met cijfers/Kinderen geven pas plezier met hun dagelijkse lach/Pas als ik zie dat je plezier hebt en lacht/Dan pas is het goed heb ik altijd gedacht/Dus wil ik je voor de toekomst het beste wensen/Want we worden allemaal...-mensen.

